

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

581

1884

339.815

W-58

1850

839.810.

Ա-58

այդ

7p. 50k.

Ա Ն Դ Ե Ր Ս Է Ն

Ա Ն Դ Ե Ր Ս Է Ն Ի Ց Ի

2004

Մանկական վեպ

«Էն բռնն արն՝ վաւր Աստուծու շարքումն է,
« Խրատնիրըն՝ գրած շարանց վարքումն է,
« Երեք բան կայ՝ հոգու մտնումն կարգումն է,
« Գիր սիրէ. զտաւ սիրէ՝ զավթար սիրէ.»

«ՍԱՅԱԹ՝ՆԵՎԱՆ»

Թարգմանիչ

ԳՐԻԳՈՐ ՇԱՀԲՈՒԳԱՂԵՆՆ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ձ

Տպարան Մովսիսի Վարդանյան

1884

6041

საქართველო

საქართველოს

საქართველო

საქართველო

Дозволено Цензурою 1 Июля 1883 г. Тифлисъ.

Тип. М. Вартанянца, прот. Троиц. церк. д. № 11.

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველო

საქართველოს

Գ Ի Դ Ո Մ

Յ Գ Գ Յ Ե Դ Ո Մ Մ Ս Գ Ա Ն

ԱՆԴԱՄԱԼՈՅԾ

(Մանկական վեպ)

Կար երբեմն մի հին ամրոց, որի տէրերը մատաղահաս և երևելի մարդիկ էին: Նոքա վայելում էին առողջ և երջանիկ կեանք. նոքա երջանկութիւն էին որոնում ուրիշներին բարիք անելու մէջ և կամենում էին որ ամենքն էլ իրանց պէս երջանիկ լինեն:

Ծննդեան ճրագալոյցի գիշերը հինօրեայ ամրոցի շքեղ դահլիճում դրած էր ճոխ զարդարուած ծննդեան սօնածառը, վառարանում բորբոքում էր կրակը, իսկ հին պատկերների շրջանակները պատած էին սօսիների ճիւղերով: Ահա կամաց կամաց այստեղ էին հաւաքում հիւրերը. իսկ երաժշտութեան և երգեցողութեան ձայնը թնդեցնում էր դահլիճը: Այս ժամանակից փոքր ինչ վաղ. նոյն այդ Ծննդեան գիշերը հէնց այդպիսի զուարճութիւն էր պատրաստուած ամրոցի մի ուրիշ դահլիճում ծառայողների համար: Այնտեղ էլ պատրաս-

տուած էր մեծ տօնածառ, զարդարուած կարմիր ու սպիտակ մոմերով, փոքրիկ դրօշակներով, կարապներով և գոյն զգոյն թղթերից շինած ու քաղցրաւէնիներով լցրած ձկնորսական ուռկաններով: Այստեղ հրաւիրուած էին գիւղական աղքատ մանուկները իւրեանց մայրերի հետ միասին: Վերջիններս աւելի նայում էին այն սեղանին, որի վրայ դարսած էր մահուդ և շորացու քաթան, քան թէ տօնածառին: Այն, ահա թէ աւելի քնքի վերայ էին նայում մայրերը և հասակաւոր մանուկները: Միայն ամենափոքրիկ մանուկները մեկնում էին իրանց թաթիկները դէպի վառած մոմերը, փայլուն զարդերն ու դրօշակները:

Ամբողջ սպասաւորները դեռ օրը ցերեկով էին եկել և ստացել իրանց բաժին Ծննդեան կարկանդակը և խորոված բազր: Երբ ծառի վրայ քաշ արած մրգեղէններն ու ընծաները բաժանեցին, ամեն մէկը ստացաւ մի բաժակ փուռջ (ըմպելիք) և մի աման լիքը խնձոր:

* *

Վերադառնալով իրենց սեպհական աղքատիկ բնակարանները, նոքա սկսեցին խօսել «լաւ ապրելու մասին», և «լաւ ապրել» ասե-

լով դոքա միայն լաւ ուտելն էին հասկանում: Իսկ ստացած ընծաները մէկ անգամ էլի լաւ տնտղեցին:

Հրաւիրուածների թւումն էին նոյնպէս «Տիգրա նն ու Արուսեակը», որոնք պարոնի ալգիումն էին աշխատում. նոքա պսակուած լինելով, իրանց ապրուստը նորանով էին ճարում, որ ջրում և մշակում էին պարոնի ալգին: Ծննդեան տօներին նոքա միշտ լաւ ընծաներ էին ստանում պարոնից: Նոքա ունէին հինգ զաւակ և բոլորի հագուստն էլ տալիս էին պարոնները:

-- «Մեր պարոնները բարի մարդիկ են», ասում էին նոքա. բայց նոքա կարող են բարի լինել, որովհետև այդ նոցա բաւականութիւն է պատճառում:

— «Այստեղ շատ հիանալի շորեր կան մեր որդւոց համար, ասաց Արուսեակը. բայց ինչո՞ւ ոչինչ չը կայ Անդամալոյծի համար: Սովորաբար նոքա միշտ միտն են բերում նորան, թէ և նա նոցա տօնախմբութեանց ժամանակ ներկայ չէ լինում»:

Նոքա խօսում էին մեծ որդու մասին. նորան կոչում էին Անդամալոյծ, բայց նորա անունն էր Վաղինակ:

Երբ նա դեռ բոլորովին փոքր էր, ամենաուրախ և աշխոյժ երեխայ էր, բայց յանկարծ նորա «ոտները թուլացան» ինչպէս պատմում էին

ծնողները. նա չէր կարողանում ո՛չ նստել, ո՛չ կանգնել, ո՛չ ման գալ և անկողնում պառկած մնաց ամբողջ հինգ տարի:

— «Ձէ, նորս համար էլ բան կայ, ասաց մայրը. բայց մի երևելի բան չէ, միայն հասարակ գրքոյկ է»:

— «Ե՛հ, դորանով նա շատ չի հարստանալ», ասաց հայրը: Բայց Վաղինակը շատ գոհ էր: — Նա շատ խելացի տղայ էր և թէպէտ կարգալ շատ էր սիրում, բայց իւր ժամանակն աւելի գործ էր դնում աշխատանքի վրայ, ինչքան կարող էր աշխատել մի այնպիսի մանուկ, որը միշտ ստիպուած էր անկողնում պառկած մնալ: Նա շատ ճարպիկ էր և նորա մատները արագութեամբ գործում էին բլրդեայ գուլպաներ և մինչև անգամ վերմակներ: Ամբողջ տիրուհին հաւանում էր գործուածքը և լաւ գնով առնում:

Վաղինակի ձեռքն ընկած գիրքը «Հեքիաթների հաւաքածու» էր, որի մէջ կարգալու շատ լաւ բաներ կային:

— «Գրքոյկը մեզ ամենևին բանի պէտք չէ, ասացին ծնողները, բայց թո՛ղ երեխան կարգայ և ժամանակ անց կացնի. խեղճը խօ՛ջի կարող միշտ գուլպայ գործել»:

* *

Եկաւ գարունը. բոյսերն ու ծաղիկները իրանց գլխները դուրս հանեցին. երևեցաւ և վնասակար խոտը, ինչպէս մէկ մարդ անուանեց եղինճին, չը նայելով որ Սաղմոսում այնքան հիանալի է նկարագրած նա. «Եթէ աշխարհիս բոլոր թագաւորները միացնէին իրանց բոլոր իշխանութիւնն ու փառքը, մինչև անգամ այն ժամանակն էլ նոքա մի ամենափոքրիկ տերև էլ չէին կարող աւելացնել համեստ եղինճի թփին»:

Շատ գործ կար կատարելու տիրոջ այգիում, ո՛չ միայն այգեպանի, այլ և «Տիգրանի ու Արուսեակի» համար:

— «Ո՛հ. ինչ անտանելի աշխատանք է», ասում էին նոքա. «Հէնց որ կը մաքրես ծառուղիները, հարթ հաւասար կը շինես, մէկ էլ տեսնես, դարձեալ կոխկրտել են: Հոգիներս լաւ են հանում այս ամբողջի հիւրերը: Եւ ի՛նչ ա՛յազին փողեր է մսխւում: Բայց նրանց թնջ, հարուստ մարդիկ են»:

— «Ձարմանալի է աշխարհիս բանը», ասաց Տիգրանը. «Մենք ամենքս մի Աստուծոյ որդիք ենք» ասում է քահանան: Բայց ինչո՞ւ այսպէս զանազանում ենք միմեանցից»:

«Բայց գիշերը նա տեսնում էր երազում որ խուփը շարժուեց և ինքն իրան բարձրացաւ. այնտեղից ամենա հիանալի խմիչքի հոտ եկաւ, այնպիսի փուռնչի, ինչպիսին մօտ են բերում ուրախ խնճուղներում: Եւ դրած էր այնտեղ մի մեծ արծաթեայ դրամ, որի վրայ փորագրած էր հետեւեալը: «Եթէ կը խմէք այդ փուռնչը, այն ժամանակ աշխարհիս ամենահարուստ մարդիկը կը լինիք, իսկ չը խմողները՝ աղքատ»:

Այստեղ կինը զարթնեց և իւր երազը պատմեց մարդուն:

— «Դորա համար դու շատ ես մտածում», ասաց մարդը:

— «Մենք կարող ենք կամացուկ բարձրացնել խուփը», ակնարկեց կինը:

— «Կամացուկ...»:

Այստեղ ահա կինը որքան կարելի էր զգոյշ բարձրացրեց խուփը: Ամանից դուրս թռան երկու պտտիկ ճարպիկ մուկիկներ և ուղղակի մտան ծակը:

— «Մնաք բարև», ասաց թագաւորը: «Այժմ կարող էք յետ գնալ և քնել ձեր սեփական խըրճիթում: Այսուհետեւ այլ ևս մի դատաւարտէք Ադամին ու Եւային. դուք ինքներդ էլ նոցա պէս պատուիրանագանց և սպերախտ գտնուեցաք»:

— «Որտեղից է այս առակը այս գրքում ընկել»,

բացականչեց Տիգրանը: «Այդ կարծես թէ յատուկ մեզ համար լինի գրուած: Եւ ինչ սրամիտ է»:

* * *

Միւս առաւօտ նոքա դարձեալ գնացին գործի. այնտեղ նոցա և արևն էր այրում, և անձրևն էր թրջում: Նոքա կարծես թէ վշտացած էին և այդ պատճառով շատ տրտում:

Օրը դեռ չէր մթնել, երբ նոքա նստան ընթրիքի և կաթնեսպաս կերան:

— «Կարդա՛ մեզ համար կրկին «Փայտահատի հէքիաթը», ասաց Տիգրանը:

— «Այս գրքում ուրիշ շատ լաւ հէքիաթներ կան», պատասխանեց Վաղինակը. «շատ այնպիսի հէքիաթներ, որ դուք չը գիտէք»:

— «Ինձ հարկաւոր չեն ուրիշները», խօսեց Տիգրանը. «Ես կամենում եմ այն լսել, ինչ որ գիտեմ»:

Նա և իւր կինը նորից լսեցին հին հէքիաթը: Եւ այս առաջին գիշերը չէր, որ կարգացնել էին տալիս մի և նոյն հէքիաթը:

— «Բայց և այնպէս դորանով դեռ բոլորը լաչեմ հասկանում», ասաց Տիգրանը:

— «Մարդիկն էլ այն բաղբն ունին, ինչ որ մաւ

ծունը. նորա մի մասը դառնում է քամած մածուն, մնացածը թան (շմաթ): Մի քանիսը ամեն բանում բաղդաւոր են, ամեն օր նստած են ճոխ զարգարուած սեղանների առաջ, և ոչ կարօտութիւն ունին, ոչ հոգս»:

Վաղինակն ուշադրութեամբ լսում էր այս զրոյցը: Նորա ոտքերը թոյլ էին, բայց խելքը սուր: Նա իւր գրքից բարձր ձայնով կարգում էր «Անհոգ ու անցաւ մարդու պատմութիւնը», թէ ինչպէս նորան որոնել են և գտել:

«Մի թագաւոր հիւանդացաւ և նորան բժշկելու միակ հնարքն այն էր, որ հագցնեն նորան այնպիսի մարդու շապիկ, որ հագել և իւր մարմնու վրայից մինչև մաշելը չէր հանել. որ կարողանար իւր մասին խղճմտանքով վկայել, թէ երբէք չէ ունեցել ոչ կարօտութիւն, ոչ հոգս:

«Աշխարհիս ամեն կողմերը մարդիկ ուղարկուեցան, բոլոր ամբոցներն ու պալատները, բոլոր հարուստ և երջանիկ մարդոց տները, բայց հէնց որ գործը սկսում էին լսւ ըննել, լայտնւում էր, որ նոցանից ամեն մէկը և ցաւ էր քաշել, և հոգս»:

— «Չձմարիտ որ ես մի այդպիսի նեղութիւն չեմ քաշել», ասաց խոզարածը, որ նստած էր թմբի գլխին. ծիծաղելով երգում և ասում էր.

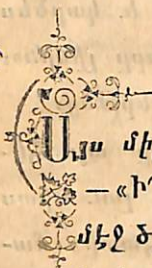
«Աշխարհիս այդ ամենաերջանիկ մարդը ես եմ»,:

— «Իհհ, ուրեմն, տուր մեզ քո շապիկը», ասացին ուղարկած մարդիկ. «գորա համար դու կը ստանաս թագաւորութեան կէսը»:

Խոզարածը թէ և շապիկ չունէր, բայց և այնպէս նա իրան ամենաերջանիկ մարդն էր համարում:

— «Այ թէ ինչ ճարպիկն է եղել», ծիծաղեց Տիգրանը: Թէ նա և թէ իւր կինը այնպէս սրտանց էին ծիծաղում, որ իրանց կեանքում երբէք այդպէս չէին ծիծաղել:

4224

Այս միջոցին ներս մտաւ դպրոցի վարժապետը:

— «Ի՞նչ ուրախ էք», ասաց նա. «այս տան մէջ ծիծաղը շատ հազուադիւտ բան է. վիճակախաղում խօ չէք տարել»:

— «Ո՛չ, այդպէս բան չը կայ», ասաց Տիգրանը: Վաղինակն էր մեզ համար կարգում իւր հէքիաթների գիրքը: Նա կարգում էր «Անհոգ ու անցաւ մարդու մասին», իսկ փուչ կենդանին շապիկ էլ չի ունեցել: Մարդ ծիծաղու թուլանում է այդպիսի հանաք լեւով, այն էլ տպած զրքից: Բայց ինչ է, որ չը

լինի, ամեն մարդ ունի իւր բեռը, և պէտք է հասկանանք, որ մենակ մենք չենք համբերողք: Գոնէ այդ էլ մի փոքր մխիթարութիւն է»:

— «Ո՞վ տուեց ձեզ այդ գիրքը», հարցրեց վարժապետը:

«Մի տարի սորանից առաջ մեր Վաղինակն ստացաւ Ծննդեան տօնին: Մեծ պարուններն ընծայեցին նորան: Գիտէ՞ք ինչ է. նա շատ է սիրում կարգալ, մանաւանդ որ խեղճը անդամալոյժ է: Շատ կարելի է այն ժամանակ մեզ ակելի դուրեկան լինէր, եթէ նորան մի գոյգ քաթանէ շապիկ ընծայէին: Բայց այդ գիրքը դրուստ որ հրաշք է. և կարծես թէ նորա մէջ գրուածները ձեր ասածները լինին»:

Վարժապետը վերցրեց գիրքը և թերթեց:

— «Խնդրեմ մի անգամ էլ կարդացէք այս հէքիաթը», ասաց Տիգրանը. ես դեռ էլի լաւ միտս չեմ պահել. և այն միւսն էլ «փայտահատի» մասին վարժապետը պէտք է կարգար նոցա համար:

Այս երկու հէքիաթներով բաւականացաւ և շարունակում էր բաւականանալ Տիգրանը: Այդ երկու հէքիաթը կարծես արևի երկու փայլուն ճառագայթներ էին, որ լուսաւորում էին այս աղքատիկ սենեակը, նորա բնակիչների ծանր մտածողու-

թեանց մէջ, նոցա դժգոհութեան և չքաւորութեան ժամանակ:

Վաղինակը կարգաց ամբողջ գիրքը, նա կարգաց շատ անգամ: Այս պատմութիւնները մտքով թուցնում էին նորան դէպի հեռաւոր աշխարհներ, ուր նա չէր կարող գնալ, որովհետև նորա թույլ ոտքերը չէին տանիլ:

Վարժապետը նստած էր նորա անկողնու մօտ. նոքա քաղցր զրոյց էին անում իրար հետ և այս անոյշ զրոյցը երկուսին էլ դուր էր գալիս:

***
Այդ օրուանից սկսած վարժապետը շատ անգամ էր գալիս նորա մօտ, երբ ծնողները գործի էին գնում: Երեխայի համար մեծ ուրախութիւն էր լինում, երբ վարժապետը գալիս էր: Ի՞նչ մեծ ուշադրութեամբ լսում էր նա, երբ ծերունին պատմում էր նորան երկրի և ուրիշ աշխարհների մեծութեան մասին, և նորա մասին, թէ արեգակը կէս միլիոն անգամ մեծ է երկրից և այնքան հեռու նորանից, որ եթէ թնդանօթի գնդակը սովորական արագութեամբ շարունակ թռչէր, կարող էր հասնել արեգակին քսան և հինգ տարուայ մէջ, այն ինչ լոյսի ճառագայթները հասնում են երկրին ութ րոպէում:

Այս ամենը իւրաքանչիւր խելօք աշակերտ այժմ այնպէս լաւ գիտէ, ինչպէս իւր հինգ մատը, բայց Վաղինակի համար այդ ամենը նոր էր և աւելի հրաշալի էր երևում, քան ինչ որ գրուած էր հեքիաթների գրքում:

Վարժապետը տարին երկու, երեք անգամ գնում էր ճաշելու մեծ պարոնների մօտ, և մի անգամ էլ երբ խօսք ընկաւ Վաղինակի մասին, նա պատմեց այնտեղ, թէ ինչ մեծ նշանակութիւն է ունեցել ընծայած գիրքը այն խեղճ ընտանեաց համար, ուր միայն երկու հեքիաթը պատճառ է դարձել քաջալերելու նոցա և սիրտ տալու: Տկար, բայց խելացի մանուկը հեքիաթները կարդալով գոհունակութեան և ուրախութեան զգացմունք է մտցրել տան մէջ:

Երբ վարժապետն ուզում էր տուն գնալ, տիրուհին դրեց նորա ձեռքը մի քանի արծաթեայ զրամ փոքրիկ Վաղինակին տալու համար:

«Այս պէտք է տամ հօրն ու մօրս», ասաց մանուկը, երբ վարժապետը տուեց նորան փողերը:

Տիրարանն ու Արուսեակն ասացին. «Անդամալոյժ Վաղինակը մեզ համար Աստուծոյ ողորմութիւն է»:

* *
*

Մի քանի օրից յետոյ երբ Վաղինակի ծնողները բանում էին տիրոջ այգիում, խրճթի դռների մօտ մի կռք կանգնեց. կռքից դուրս եկաւ բարի տիրուհին, որ այցելութիւն էր եկել Վաղինակենց տուն, սաստիկ ուրախացած լինելով, որ Ծննդեան տօնի նորա ընծան այնքան մխիթարութիւն և բաւականութիւն էր պատճառել երեխային և նորա ծնողներին:

Նա բերել էր իւր հետ սպիտակ հաց, մրգեղէն, և մի աման քաղցրաւէնիք. բայց ամենից հրապուրիչը՝—այդ տիկնոջ բերած ոսկեզօծ վանդակով սեւա սարեակն էր, որը հիանալի կերպով դայլալիկ էր արձակում: Վանդակը դրեցին հին պահարանի գլխին, երեխայի մահճակալից քիչ հեռու, այնպէս որ նա կարողանար տեսնել թռչունին և լսել նորա երգը. մինչև անգամ փողոցում անց ու դարձ անողները կարողանում էին լսել նորա երգերը:

Նոր էր դուրս գնացել տիրուհին, երբ Տիրարանն ու Արուսեակը վերադարձան տուն. նոքա լաւ հասկանում էին թէ այդ նոր ընծան որքան պի-

տի ուրախացնէր Վաղինակին, բայց և այնպէս ասուամ էին, որ այս ընծան բացի գուր անհանգրստութիւնից, ուրիշ ոչինչ չէր տալու:

— «Հարուստները կարծում են թէ ամենքն էլ իրանց պէս բաղբաւոր են ու անհոգ» ասում էին նոքա: Հիմի մենք ստիպուած ենք թուչունին տիրութիւն անելու. անդամալոյժ Վաղինակը այդ էլ գոնէ չի կարող ինքն անել, և վերջ ի վերջոյ խեղճ թուչունը կատուի բաժին կը դառնայ»:

* *
*

Սնցաւ մի երկու շաբաթ. կատուն շատ անգամ էր գտնուել սենեակում, և ոչ թէ չէր վախեցրել թուչունին, այլ և չէր էլ անհանգստացրել նորան: Բայց մի անգամ պատահեց մի նըշանաւոր անցք: Ճաշից լետոյ էր. ծնողներն ու միւս մանուկները գործի էին գնացել և Վաղինակը մնացել էր մենակ: Նա ձեռքին ունէր իւր հեքիաթների գիրքը և կարդում էր «Չկնորսի կնոջ պատմութիւնը». կինն ստացել էր այն ամենը, ինչ որ ցանկացել էր:

«Նա ցանկացաւ լինել թագուհի, և դարձաւ

թագուհի. ապա ցանկացաւ լինել կայսրուհի և այդ էլ կատարուեցաւ. բայց վերջն արդէն ցանկացաւ Աստուած դառնալ, և այդ ցանկութեան համար իւր առաջուան կեղտոտ խրճիթն ընկաւ, որտեղից որ դուրս էր եկել»:

Թէ և այս հեքիաթը ոչինչ կապ չունէր ոչ թուչնիկի և ոչ կատուի հետ, բայց բանն այնպէս եկաւ, որ նա կարդում էր հէնց այս հեքիաթը, երբ այն անցքը պատահեց: Վերջին ժամանակները նա միշտ չիշում էր այդ բանը:

Վանդակը դրուած էր պահարանի գլխին. կատուն կանգնած էր յատակի վրայ և իւր խաժակ աչքերով անշարժ նայում էր թուչունին: Նորա երեսի շարժուածքը այնպէս էր ցոյց տալիս. կարծես թէ ուզում էր ասել թուչունին. «Ի՞նչ սիրուն ես, ի՞նչպէս սրտով ուզում եմ քեզ ուտել»:

Վաղինակն հասկացաւ այդ. կարծես այդ խօսքերը նա կարգաց կատուի երեսի վրայ:

— «Կորիք այդ տեղից, փխիկ», աղաղակեց նա. «Տես, ասում եմ, փիշտ. . . . դուրս կորիք սենեակից»

Կատուն ինչպէս երևում էր, պատրաստվում էր ցատքել: Վաղինակը չէր կարող նորան մօտենալ. խեղճը ձեռքին էլ ոչինչ չունէր, որ խփէր կա-

տուին, բացի իւր թանկագին գանձը, «հեքիաթների հաւաքածուն»: Նա գիրքը շարտեց. կազմը ընկաւ մի կողմը, իսկ գիրքն ու թերթերը միւս կողմը: Կատուն մի քալլ յետ գնաց և նայեց Վաղինակին, կարծես թէ ուզում էր ասել:

«Այս բանում մի խառնուիր, փոքրիկ Վաղինակ. ես կարող եմ ման գալ և թուչել, իսկ դու սորան չես կարող օգնել»:

Վաղինակն աչքը չէր հեռացնում կատուից, և սաստիկ վրդովման մէջ էր. թուչնիկը նոյնպէս անհանգիստ էր: Մի հոգի չը կար, որ օգնութիւն հասնէր. կատուն կարծես այդ իմանում էր. նա դարձեալ պատրաստվում էր ցատքել: Վաղինակն սկսեց շարժել վերմակը, բայց կատուն էլի չը վախեցաւ. և երբ մանուկը վերմակն էլ շարտեց՝ անօգուտ անցաւ, կատուն մի ակնաթարթում ցատքեց աթոռի վրայ, այնտեղից պատուհանը, որտեղից արդէն շատ մօտ էր թուչունին:

Վաղինակը թէ և զգում էր, թէ ինչպէս սիրտը թռթռում էր, ինչպէս արագութեամբ գլգրւում էր արիւնը, բայց դորա մասին ամենեւին չէր մտածում. նա մտածում էր միայն թուչունին ազատելու մասին: Մանուկը ինքն իրան չէր կարող անկողնից վեր կենալ, նա չէր կարողանում կանգ-

նել: Կարծես թէ նորա սիրտը շուռ եկաւ, երբ կատուն աթոռից ուղղակի ցատքեց պահարանի գլխին, և վանդակի վրայ այնպէս ուժով ընկաւ. որ վանդակը շարժուեցաւ: Յուսահատուած թրուչնիկը ամբողջ մարմնով դողում էր:

Վաղինակն աղաղակեց. նորան պատահեց մի տեսակ ջրաձգութիւն. մի ակնթարթում արձակուեցան նորա կապկպուած ջղերը և կայծակի արագութեամբ վեր թռաւ անկողնից, դէն ձգեց կատուին, և ամուր բռնեց վանդակը. այն ինչ խեղճ թուչունը երկիւղից սառել էր: Վանդակը ձեռքին բռնած՝ մանուկն ուղղակի դուրս վազեց փողոցը:

Այստեղ նորա աչքերում արտասուքի կաթիլներ փայլեցին. նա ուրախութեան ճիչ արձակեց. «ես կարող եմ մանգալ, ես կարող եմ մանգալ:»

* *

Սա այժմ կարող էր իւր անդամները գործածել — այսպիսի բան կարող է պատահել և պատահեց նորան:

Վարժապետը դոցա տան մօտ էր բնակւում. ահա նորա մօտ վազեց մանուկը իւր քնքոյշ, մերկ

օտիկներով, բաճկոնակով և շապկանց, ազատած
թռչնիկն էլ ձեռքին:

«Ես կարող եմ մանգալ» ազդակում էր նա.
«Աստուած իմ» և խեղճը ուրախութիւնից աղի-
ղորմ արցունքներ էր թափում:

Տիգրանի ու Արուսեակի տանը ամենքը ցըն-
ծութեան մէջ էին:

«Այս այնպիսի բաղդաւորութիւն է, որից
աւելին այլ ևս չենք կարող տեսնել, ասում էին
նորա:

Վաղինակին կանչեցին ամրոցը, ուր նա շատ
տարիներ չէր գնացել: Այնպէս էր երևում, իբր
թէ նորա վաղեմի ծանօթ ծառերն ու թփերը
ողջունում էին նորան և ասում. «Բարով տեսանք,
Վաղինակ, բարով ես եկել»: Արեգակը աւելի պայ-
ծաւ էր լուսաւորում նորա երեսը և սիրար:

Երևելի պարոնները, ամրոցի երջանիկ բարե-
կամները նստեցրին նորան իրանց հետ և նա այն-
պէս երջանիկ էր, կարծես թէ նոցա ընտանիքից
լինէր:

Բայց ամենից աւելի երջանիկ էր համարում
իրան ազնուատոհմ տիրուհին, որ ընծայել էր մա-
նուկին հեքիաթների գիրքը և երգող թռչնիկը:
Թռչնիկն, ի հարկ է, մեռաւ. — նա մեռաւ վախից.

բայց և այնպէս նա էր Վաղինակի աւողջանալու
պատճառը, իսկ ընծայած գիրքը դարձաւ նորա և
նորա ծնողների յոյսն ու մխիթարութիւնը: Գիրքը
դարձեալ Վաղինակն ունի, և նա կը պահպանի
ու կը կարգալ դարձեալ այդ գիրքը, եթէ մի ան-
գամ էլ առաջուան պէս թշուառ դառնայ: Այժմ
նա էլ կարող էր օգտակար լինել տանը: Նա ցան-
կանում էր որ և է արհեստ սովորել, մանաւանդ
շատ էր ուզում սրտով կազմարար դառնալ: «Որով-
հետեւ», ասում էր նա, «այն ժամանակ ես միշտ
նորնոր գրքեր կ'ունենամ կարդալու»:

Սի օր ճաշից յետոյ ազնուատոհմ տիրուհին
կանչեց նորա ծնողներին իւր մօտ: Նա խօ-
սել էր իւր մարդու հետ Վաղինակի մասին:
Տիրուհին ասում էր՝ Վաղինակը բարի,
խելօք և ընդունակ երեխայ է, և շատ է սիրում
կարգալ: Լաւ բանը Աստուծուն դուրեկան է:

Երեկոյեան ծնողները վերադարձան ամրոցից
բոլորովին ուրախ և երջանիկ, մանաւանդ Արու-
սեակը, բայց այդ օրուանից սկսած նա ամբողջ

շաբաթ աղի արցունքներ էր թափում, որովհետև փոքրիկ Վաղինակն օտար աշխարհ էր գնալու: Մանուկը հագած ունէր նոր շորեր, խեղճ երեխան այժմ պէտք է գնայ ծովի վերայով հեռու, հեռու երկիրներ: Նորան կը տան ուսումնարան, ուր սովորեցնում են գրել-կարդալ և էլի ուրիշ լաւ լաւ բաներ և շատ օրեր կանցնեն, մինչև որ Վաղինակին էլի կարողանան տեսնել:

Մանուկը չը վերցրեց իւր հետ իւր գիրքը. նա պիտի մնայ ծնողներին իբրև լիշատակ: Հայրն էլ երբեմն կարգում էր այդ գրքից. միայն այն երկու հէքիաթը, որովհետև դորանից աւելի ոչինչ չը գիտէր:

Եւ ծնողները Վաղինակից նամակներ էին ստանում մէկը միւսից ուրախ: Օտարութեան մէջ նա լաւ մարդոց հետ էր ապրում և իրան լաւ էր պահում. բայց ամենից աւելի ուրախանում էր նա, որ դպրոց է գնում, ուր շատ բան կարող էր իմանալ և շատ բան սովորել: Նա ցանկանում էր թէկուզ հարիւր տարի այնտեղ մնալ, իսկ յետոյ դպրոցի վարժապետ դառնալ:

«Ա՛խ, երբ կարժանանանք մեր որդու տեսութեանը», ասում էին հայրն ու մայրը:

«Ի՞նչ բարգի արժանացաւ մեր Վաղինակը է՛»

ասում էր Տիգրանը: «Ուրեմն Աստուած աղքատների որդուց մասին էլ է հոգում: Այս բանը կարելի է հէնց մեր Անդամալոյծի օրինակից տեսնել: Ինձ այնպէս է երևում, իբրև թէ այս բոլոր պատահածները կարգում է Վաղինակը իւր հէքիաթների գրքից»։ — Ուրեմն ճիշտ են ասում, թէ «Աստուած իւր ստեղծածին չի կոցնիլ»:

581

Handwritten blue ink scribbles, possibly illegible text or a signature.

0009504

20 13

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0004504

